Starfsemi og störf í þjóðgörðum

Sigþrúður Stella Jóhannsdóttir

8. maí 2008

Viðfangsefni okkar – Hvað?

- Auðlind.
- Gestir.
- Samfélög.

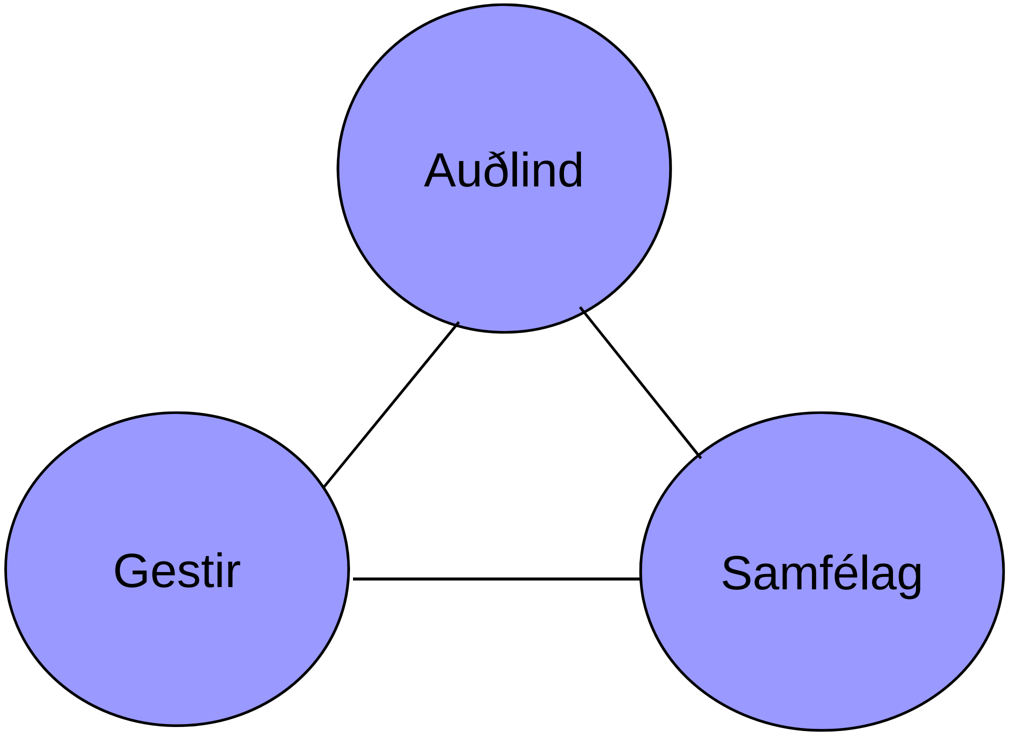

Þjóðgarðar - auðlindin

- Í þjóðgörðum er áhersla á vistkerfisvernd, útivist og fræðslu.
  - Verndun landslags, jarðfræðiminja, búsvæða og tegunda.
  - Verndun líffræðilegrar fjölbreytni.
- Verndun menningarminja.
  - Mannvistar- og menningarlandslag.
  - Einstakar minjar.
  - Nytjar.
  - Menning, saga og siðir.

Auðlindin – rannsóknir og vöktun

- Góð þekking á auðlindinni er grundvallaratriði við verndun þjóðgarða, stefnumótun og stjórnun.
- Góð þekking skilar sér í fræðslu til almennings.
- Samstarf við aðrar stofnanir um rannsóknir og vöktun er mikilvægt.

Auðlindin – áherslubreytingar

- Verndun landslagsheilda.
- Verndun vistkerfa.
- Verndun búsvæða.
  - Vistfræði/búsvæðabrýr (ecological corridors).
- Samstarf milli svæða/landa um verndun aðliggjandi svæða (transboundary parks).
- Meiri tengsl við umhverfi svæðanna, náttúrufar, menningu og samfélag.

Mörk þjóðgarða og friðlýstra svæða – upphafið

Mörk þjóðgarða í dag

Auðlindin - áherslubreytingar

- Verndun svæðanna byggir á að vernda náttúrulegar breytingar en ekki stöðugt ástand.
- Aukin áhersla á vísindi og gildi svæðanna fyrir þau.

Eagles og McCool, 2002

Hvað breytingar eru ásættanlegar?

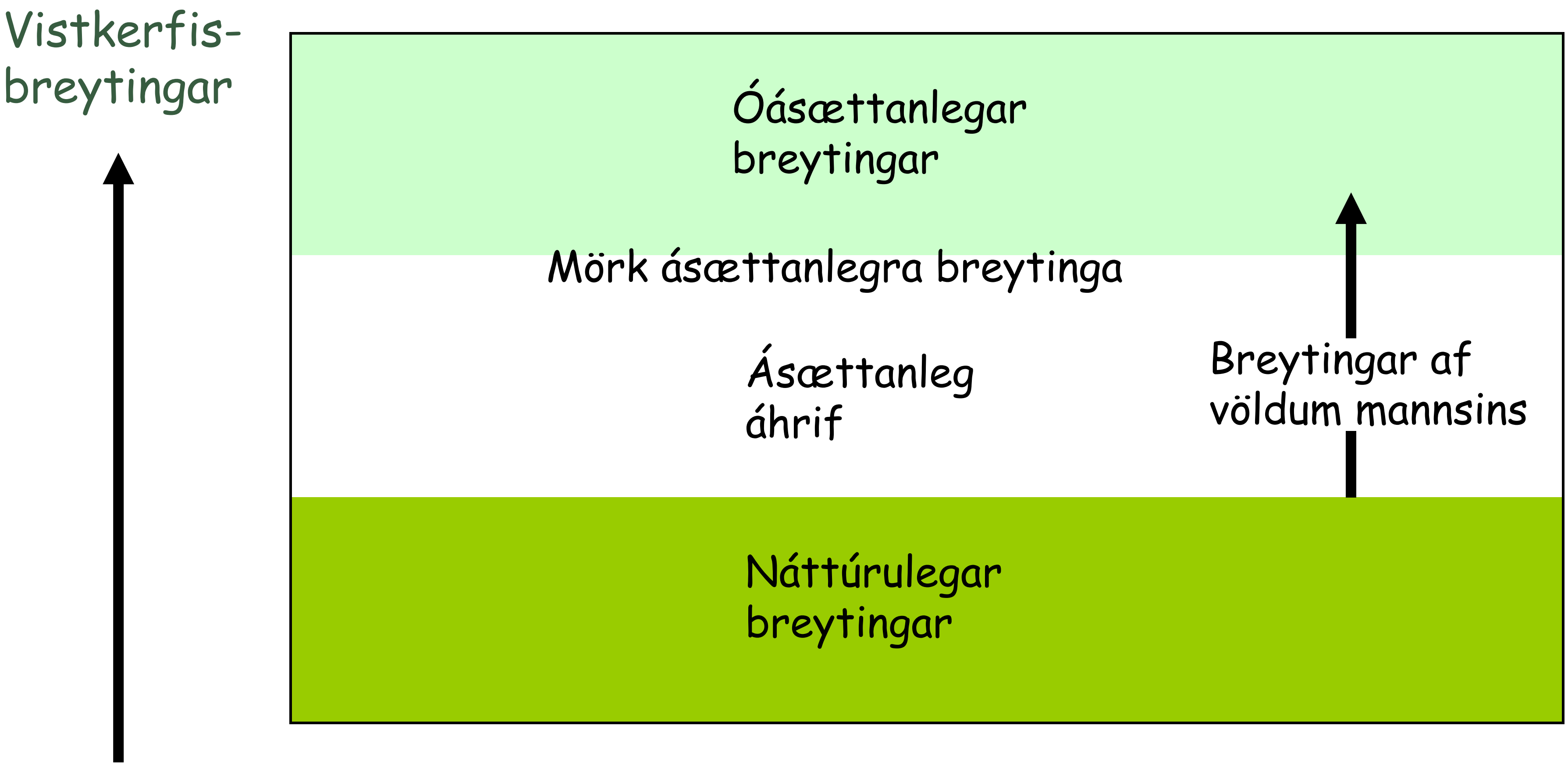

Heimild: Hammitt og Cole, 1998

Þjóðgarðar – gestir

- Útivist og ferðamennska
  - Náttúra.
  - Kyrrð og ró.
  - Upplifun.
  - Hreyfing.
  - Þekking.

- Mismunandi útivistarhópar
  - Þarfir.
  - Væntingar.
  - Upplifun.

Gestir - rannsóknir

- Góð þekking á gestum svæðisins skiptir miklu máli varðandi skipulag og stjórnun þjóðgarða.
- Góð þekking skilar sér í betri ákvarðanatöku.
  - Viðhorfskannanir.
  - Talningar

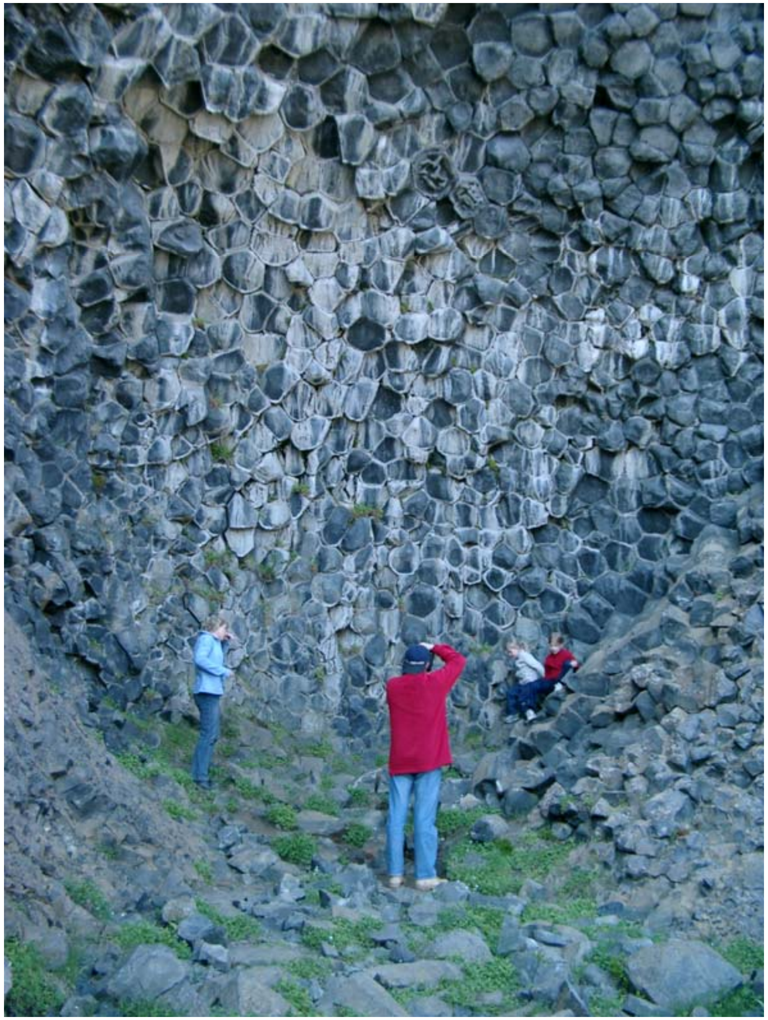

Gestir - Áherslubreytingar

- Velgengni er ekki mæld í fjölda gesta sem heimsækja svæðið heldur gæðum þeirrar upplifunar sem gestir fá.
- Meiri áhersla er lögð á sérstöðu svæða þar sem gestir vilja nú kynnast og læra um samfélög í nágrenni þjóðgarða. Meiri tenging við samfélögin. Græn ferðamennska.

Þjóðgarðar - samfélög

- Þjóðgarðar skipta samfélög miklu máli.
  - Þjóðgarðar hafa áhrif á samfélög í nágrenni þeirra og samfélög hafa áhrif á þjóðgarða.
- Góð þekking á framangreindu er nauðsynleg við stjórnun og stefnumótun.
- Samráð er mikilvægt.
- Mikilvægt er að samfélög glati ekki sérstöðu sinni.

Ramminn okkar

- Lagalegt og stjórnsýslulegt umhverfi.
- Fjármagn.
- Mannauður.

Tækin okkar – Hvernig?

- Stefnumótun
  - Verndaráætlun.
  - Rannsókna- og vöktunaráætlun.
  - Skipulags- og framkvæmdaáætlun.
  - Fræðsluáætlun.
  - Öryggisáætlun.

Stefnumótun og áætlanir eiga að byggja á..

- ..þekkingu á auðlindum svæðisins.
- ..þekkingu á gestum svæðisins.
- ..þekkingu á samfélagi þjóðgarðsins, áhrifum hans á samfélag og öfugt.
- ..samráði
- ..skýrri framtíðarsýn.
- ..markmiðum og leiðum

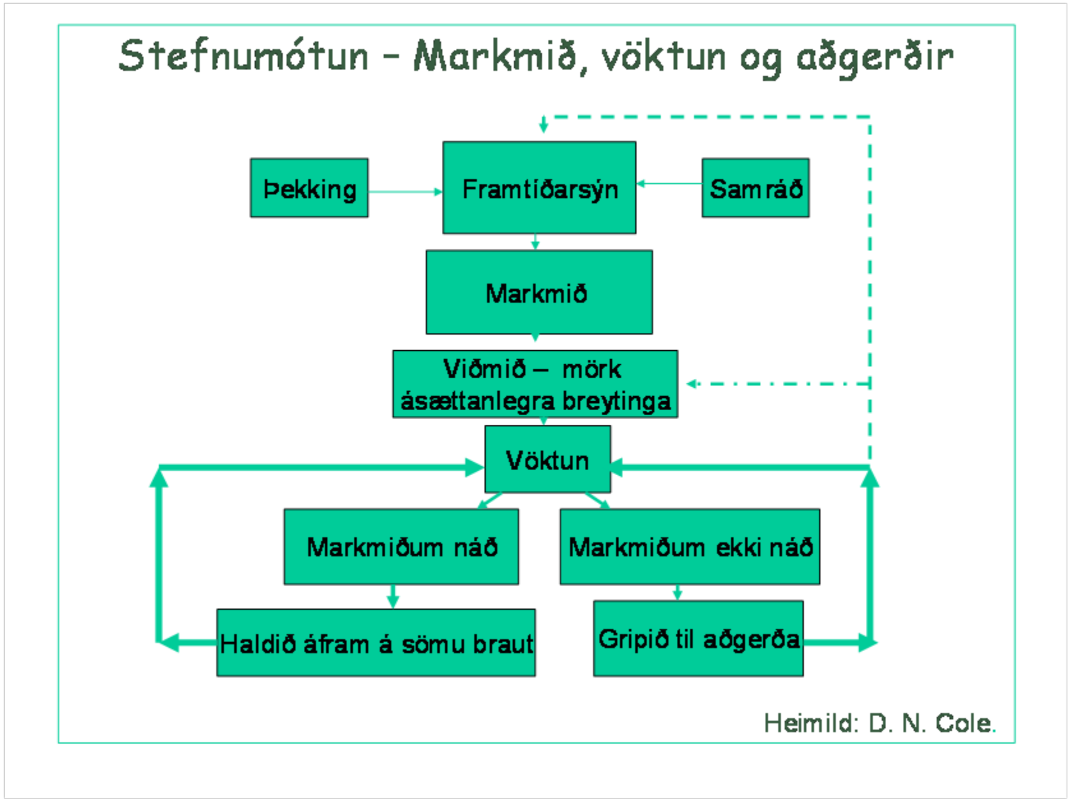

Tækin okkar – Hvernig?

- Við stjórnun þjóðgarða þarf að finna hið viðkvæma jafnvægi milli uppbyggingar, aðgengis og þjónustu annarsvegar og verndun auðlindar hinsvegar.
  - Beinar aðferðir - lög og reglur.
  - Óbeinar aðferðir – skipulag og fræðsla.

Sambland aðferða oft nauðsynlegt.

Tækin okkar – skipulag.

- Fjölsóttir staðir þurfa

gott og öruggt aðgengi.

- Samþjöppun gesta á vinsæla staði.
- Mannvirki falli vel að landi.

Aðrir vilja njóta kyrrðar, hreyfingu og áreynslu. Dreifing gesta.

Annar ferðamáti veitir aðra upplifun. Mismunandi útivistarhópar.

Dæmi um mismunandi gönguleiðir

- Jökulsárgljúfur
  - 80 km merktar leiðir.
    - Breiðir og aðgengilegir stígar.
    - Pallar og útsýnisstaðir.
    - Mjóir stikaðir göngustígar.

Tækin okkar – skipulag þjónustu

- Tjaldsvæði og áningastaðir bjóða upp á mismunandi þjónustu.

Meiri þjónusta

Minni þjónusta

Dæmi um þjónustuhús í þjóðgörðum

- Gestastofur.
- Upplýsingahús – kaldar gestastofur.
- Skýli.
- Snyrtingar.
  - Fullbúnar.
  - Frumstæðar.
- Gistiaðstaða.
  - Fullbúin.
  - Frumstæð.

Tækin okkar – Fræðsla.

- Upplýsingagjöf.
- Náttúrutúlkun.
- Kennsla.
- Leiðbeiningar.

Dæmi um mismunandi viðhorf sem þarf að brúa.

Vísindamaður:
Horfir á verndun landslags-heildar, vistkerfisheildar og er mjög umhugað um kerfið í heild sinni og utanaðkomandi áhrif á það.

Gestur:
Horfir til þess sem stendur honum næst og þætti sem hafa áhrif á upplifun hans af svæðinu hverju sinni. Eru tjaldsvæði og salerni snyrtileg, gönguleiðir góðar og vel merktar, eru aðrir gestir að trufla og raska upplifun hans?

Það er okkar sem vinnum í þjóðgörðum að....

- brúa bilið milli ólíkra viðhorfa,
- útskýra markmið og ástæður friðlýsinga,
- „yfirfæra flókið tæknimál náttúru-vísindanna eða skyldra greina yfir á skiljanlegt mál og hugtök hins almenna borgara”. → FRÆÐSLA

Upplýsingagjöf

- Á staðnum.
  - Gestastofur.
  - Upplýsingahús.
  - Á vettvangi.
- Aðrir miðlar.
  - Vefsíður.
  - Bæklingar.
  - Fréttabréf og kynningar.
  - Tölvupóstur.

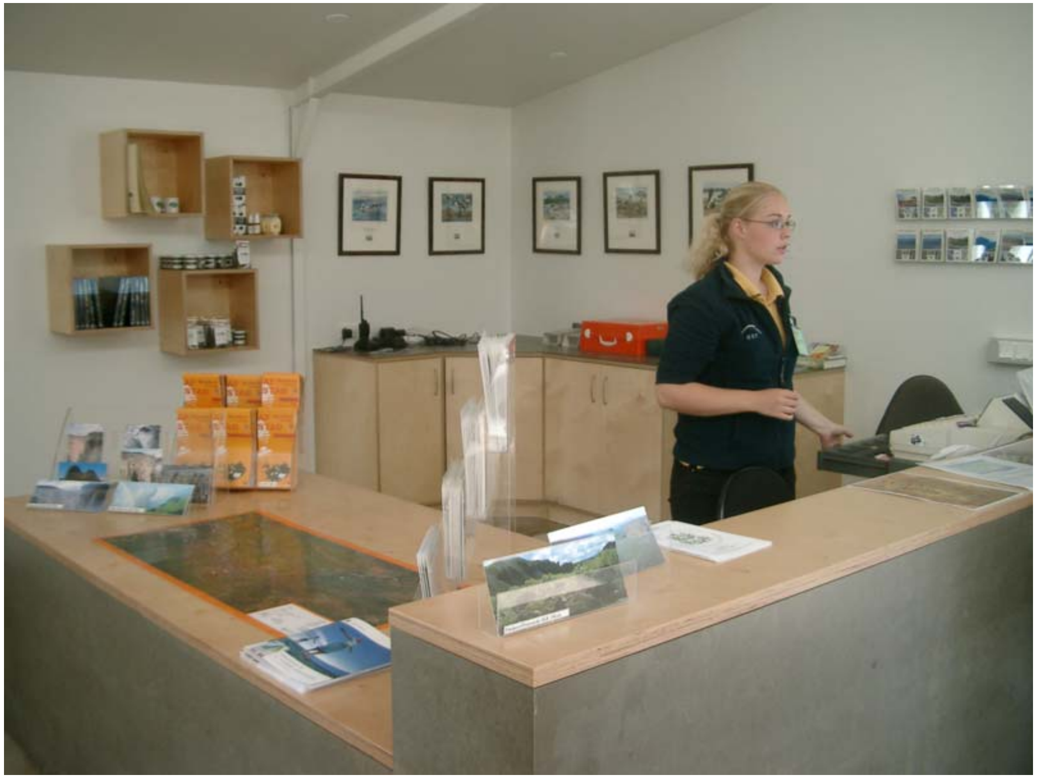

Fræðsla fyrir almenning

- Skipulögð dagskrá - náttúrutúlkun.
- Sérstakar ferðir.
- Móttaka hópa.
- Sýningar - gestastofur.
- Fræðslubæklingar.
- Fræðslustígar.
- Fræðsluskilti.

Dæmi um gestastofu - Gljúfrastofa í Jökulsárgljúfrum

Dæmi um fræðslustíg - Hljóðaklettar

Fræðsla til skólahópa

- Móttaka.
- Kennsla.
- Samstarf.
- Náttúruskólar.
  - Skaftafell.
  - Þjóðgarðsskóli í Jökulsárgljúfrum.

Tækin okkar – samstarf og samráð við

- ..sveitastjórnir.
- ..stofnanir.
- ..skóla.
- ..ferðaþjónustuaðila.
- ..ýmsa hagsmunaaðila.

Auka þekkingu, skilning, gagnkvæmt traust og virðingu.

Erlent samstarf og samvinna

- BTCV; British Trust for Conservation Volunteers.
  - Sjálfboðaliðar
- Europarc.
  - Samtök friðlýstra svæða í Evrópu.
- NPP verkefni.

Northern Periphery Programme 2007–2013

EUROPARC FEDERATION

Auka víðsýni og þekkingu

Hverjir vinna?

Störf í núverandi þjóðgörðum			
	Heilsárs-störf	**Ársverk**	**Auk þess**
Þingvellir	3,6	8,7	Mjög mikil verktakavinna
Skaftafell*	4	7	195 vikur sjálfboðaliða
Jökulsárgljúfur*	2	5	80 vikur sjálfboðaliða
Snæfellsjökull	2	3	10 vikur sjálboðaliða

*Vatnajökulsþjóðgarður 2008-

Samanburður á gestafjölda 2005

	Gestakomur þús		
	Íslendingar	Útlendingar	Samtals
Þingvellir	240	240	480
Skaftafell	55	90	145
Jökulsárgljúfur	40	78	118
Snæfellsjökull	58	40	98

Heimild: Rögnvaldur Guðmundsson, 2006

Smá dæmi til samanburðar

Koli þjóðgarðurinn í Finnlandi-2007

- Stofnaður 1991.
- Stærð 30 km^2.
- Árlegur gestafjöldi um 100 þús.
- Heilsársstarfsmenn 5.
- 20 manns í tímabundnum störfum og verkefnum auk verktaka.
- 20 mismunandi rannsóknaverkefni í gangi í þjóðgarðinum.
- Þjóðgarðurinn hlaut viðurkenningu Europarc um sjálfbæra ferðaþjónustu innan garðsins.
  - Samstarfssamningar um ferðaþjónustu innan garðsins.
  - Ábyrg umhverfisstefna og náttúruvernd.

Framtíðarsýn

- Viðfangsefnið – Hvað?
  - Auka þekkingu á auðlind, gestum og samfélögum.
    - Rannsóknir og vöktun.
    - Efnahagsleg, félagsleg áhrif þjóðgarða.
  - Auka þekkingu samfélaga á þjóðgörðum – nýta tækifærin sem best án þess að ganga á auðlindirnar.

Framtíðarsýn

- Ramminn
  - Auka fjármagn til þjóðgarða.
  - Skapa starfseminni stöðugleika og faglegt svigrúm.
  - Fjölga heilsársstarfsmönnum.
    - Hlutastörf
    - Verkefni
  - Auka menntun starfsmanna

Framtíðarsýn

- Tækin – Hvernig?
  - Leggja meira upp úr stefnumótun og áætlanagerð.
  - Tryggja fjármagn til skipulags.
  - Auka fræðslu og samstarf um fræðslu.
  - Auka samstarf við stofnanir, félagasamtök, ferðaþjónustuaðila og fleiri hagsmunaaðila.
  - Auka erlend samskipti.